NOVÉ DRUHY MOTÝĽOV (LEPIDOPTERA) PRE SLOVENSKO Z VÝCHODNEJ ČASTI SSR

Andrej Reiprich , Jozef Petrašovič

V rámci mnohoročného systematického výskumu motýlej fauny východnej časti Slovenska,ktorý se sústredil najmä na oblasť Slovenského raja a okolia Spišskej Novej Vsi (Reiprich,1972; Reiprich et Petrašovič, 1972), určili sme si aj ďalšie ohniská činnosti,a to nielen pre získanie porovnávacieho materiálu, či už vo forme rasových diferencií,alebo ako vždy cenné fenologické a ekologické údaje, ale hlavne pre vlastné poznanie zloženia motýlej fauny východnej oblasti našej vlasti.

Areály,ktoré sme si zvolili na miestach s ľahkou dostupnosťou,aby sa pomerne husto naplánované exkurzie do skúmaného terénu dali bez ťažkostí realizovať, sú pritom faunisticky veľmi významné. Sú to: Prešov s jeho blízkým i vzdialenejším okolím, predovšetkým reťaz andezitových kopcov od Stráže (741 m) cez Kapušanský vrch až po Kapušanský hrad, ďalej obec Čerhov pri Michaľanoch,okolie Domice v Juhoslovenskom krase,obec Pereš pri Košiciach a Vysoké Tatry, kde sa robil výskum len sporadicky s povolením správy TANAPu.

Rôznorodosť vymenovaných areálov je značná, čo vyplýva jednak z rôznej nadmorskej výšky, ale aj z odchylných klimatických a geologických pomerov, dôsledkom čoho aj rastlinný kryt sa na jednotlivých lokalitách podstatne odlišuje. Tu sa však nemienime zaoberať popisom prírodných podmienok a diferencií jednotlivých lokalít, ale upozorniť stručnou formou na 18 vzácnych nálezov, ktorými sa v rokoch 1972-1973 poznatky o motýlej faune našej vlasti obohatili.

Acrolepia perlepidella STT. (Plutellidae). Stredoeurópský druh,rozšírený hlavne na juhu. Ani z Čiech,ani z Maďarska nie je doposiaľ známy. Jeden exemplár bol chytený koncom mája v krovinách na bralnatom úbočí pri Markušovciach neďaleko Spišskej Novej Vsi. Húsenica žije na omane (oman-Inula L.).

Coleophora unipunctella ZELL.(Coleophoridae). Vcelku zriedkavý európsky druh,známy z Nemecka, Rakúska, Maďarska a z českých zemí.V Prešove bol chytený jeden exemplár 12.VIII. na výbojkové svetlo. Húsenica žije v rúrkovitom vaku na semenách lobody (lebeda-Atriplex L.).

Elachista taeniatella STT. (Elachistidae). Pomerne zriedkavý stredoeurópsky druh. Najbližšie známe lokality sú: Lednice na Morave (lgt.B. Starý - podľa písomného oznamu) a Budapešť (Gormány,1955). Tohto drobného motýlika sme chytili koncom mája na skalnej terase pri Markušovciach.Jeho húsenica minuje na jeseň v mrvici lesnej (mrvka lesní-Brachypodium silvaticum P.BEAUV.).

Elacista cerusella HB. (Elachistidae).Na močaristých miestach strednej Európy a Malej Ázie pomerne častý druh. Motýľ lieta v máji a opäť potom v auguste a v septembri.My sme ho zbierali v okolí Prešova v máji. Húsenica žije na trsti (rákos-Phragmites ADANS.) a na iných travinách.

Zelleria ribesiella JOAN. (Yponomeutidae). Veľmi zriedkavý montánny druh, známy z Francúzska, západného Nemecka a z Fínska (Hering, 1932). Motýľ bol chytený v jednej z početných tmavých a chladných roklín Slovenského raja 5.mája 1973. Živná rastlina húsenice doposiaľ nie je známa (Hering, 1932).

Pseudoswammerdamia alpicella H.S. (Yponomeutidae). Ďalší veľmi vzácny alpínsky druh, uvedený zatiaľ len z Rakúska (Hering, 1932) a z poľskej strany Vysokých Tatier (Hrubý, 1964). Dva bezchybné exemplíre prileteli na umelé svetlo 7.júla 1973 na Muráni (1261m) v Spišskonovoveských horách. Húsenica žije na druhoch lomikameňa (lomikámen-Saxifraga L.).

Morpha propinquella STT. (Cosmopterygidae). Veľmi lokálny a málo rozšírený európsky druh. Z Maďarska existujú len dva údaje nálezu (Gozmány, 1958), v Čechách je už davnejšie známy. Niekoľko čerstvých exemplárov sme ulovili v júli a začiatkom augusta na vlhkom úpätí istého lesného prieseku pri Spišskej Novej Vsi a v krovinatom poraste pri Markušovciach. Húsenica žije údajne na vrbovke chlpatej (vrbovka chlupatá-Epilobium hirsutum L.) (Gozmány, 1958).

Agonopteryx yeatiana F. (Oecophoridae). V strednej a južnej Európe rozšírený a miestami aj hojný druh. Tak napr. v Maďarsku sa vyskytuje na celom území (Gozmány, 1958), u nás bol doposiaľ asi zamenený s iným podobným druhom. My sme ho objavili v Pereši, kde doletel začiatkom mája (prezimovaný exemplár) na výbojkové svetlo. Húsenica žije na rôznych mrkvovitých bylinách.

Exaeretia allisella STT. (Oecophoridae). Na severe častejší európsky druh. V susednom Maďarsku nie je doteraz známy (Gozmány, 1958). Nami ulovený exemplár doletel na výbojkové svetlo 9.augusta 1972 v Spišskej Novej Vsi priamo v meste, uprostred výškových budov, kde na zatial nekultivovaných trávnatých plochách rastie v hojnej miere živná rastlina húsenice - palina obyčajná (pelyněk-Artemisia vulgaris L.).

Tubuliferola josephinae TOLL. (Oecophoridae). Pomerne nedávno v Poľsku objavený európský druh, rozšírený v Maďarsku, Rakúsku a v Taliansku (Gozmány, 1958). Poľské nálezy z Pienín naznačovali možnosť jeho výskytu aj na Slovensku. 18.júla 1972 bol jeden exemplár sklepaný zo smreku v lese blízko Spišskej Novej Vsi. Živná rastlina húsenice nie je doteraz známa.

Mirificarma maculatella HB. (Gelechiidae). Európský druh, vyskytujúci sa viac na juhu kontinentu. V Maďarsku nie je zriedkavý na piesčitých lúkách (Gozmány, 1958). Exemplár priletel 14.augusta 1973 na výbojkové svetlo v Spišskej Novej Vsi. Húsenica žije na ranostaji (čičorka-Coronilla L.).

Clepsis lendebergi KROG. (Tortricidae). V roku 1952 popísaný druh a doteraz známy len z Fínska a z Poľska (Hannemann, 1961). Na Slovensku sme ho objavili v Slovenskom raji, kde na miestach s bujným bylinným porastom vo svetlých dolinkách v júni nie je zriedkavý. Prvý, ale nepublikovaný nález zo Slovenska, pochádza z Malej Fatry, kde ho našiel B.Starý

v júli 1954 (podľa písomného oznamu). Bionómia húsenice nie je známa.
Pseudocosma commodestana RÖSSl. (Tortricidae). Veľmi lokálny a nehojný druh, známy z južného Francúzska, z Dalmácie a z Maďarska (Hannemann, 1961).Jeden exemplár bol chytený 19.júna 1972 v Slovenskom raji. O húsenici neexistujú doteraz žiadne dáta.
Dichrorampha acuminatana ZELL. (Tortricidae). V Európe rozšírený, ale lokálne sa vyskytujúci druh. Na Slovensku sme ho zistili v Pereši, kde 6.júla 1972 priletel na výbojkové svetlo.Húsenica žije v koreňoch králika (kopretina-Chrysanthemum L.).
Aethes kuhlweiniana F.v.R.(Aetheidae). Vzácny a zriedkavý druh, vyskytujúci sa vo východnom Nemecku, v Maďarsku, Bulharsku, Fínsku a v európskej časti Sovietskeho zväzu (Hannemann,1964).Na Slovensku bol ulovený prvýkrát B.Starým v Tisovci (nepublikovaný nález z 19.VIII.1960). 10.júla 1973 vpodvečer sme ulovili jeden exemplár smýkaním na trávnatom lesnom okraji pri Spišskej Novej Vsi.Ani u tohto druhu nie sú bionomické poznatky kompletné.
Manhatta biviella ZELL. (Phycitidae). Veľmi zriedkavý a mimoriadne lokálny druh, známy dosiaľ z Rakúska, z južného Francúzska, z Talianska a z Dalmácie (Hannemann,1964).Bezvadný exemplár priletel v júni na výbojkové svetlo v Prešove. Húsenica žije v samčích kvetoch rôznych druhov borovíc (Pinus L.).
Thera albonigrata HÖF. (Geometridae). Druh bol na základe prešetrenia genitálií a iných morfologických diferencií oddelený od druhu Thera variata DEN.et SCHIFF.len nedávno (Krampl,1973). Usudzuje sa,že zdiela areál výskytu s uvedeným druhom po celom našom území. My sme ho v hornatejších oblastiach zistili všade.
Paradiarsia sobrina BOISD. (Noctuidae). Vcelku vzácny a lokálny druh, viazaný hlavne na rašeliniská. Z českých zemí existuje celý rad údajov o jeho výskyte (Povolný et Marek et Spitzer,1965), na Slovensku sme ho prvýkrát chytili 7.augusta 1973 na výbojkové svetlo v Dobšinej na južnej hranici Slovenského raja.

Z uvedených 18 druhov, ktorými počet známych motýlich druhov na Slovensku stúpol na 2822,sú pozoruhodné predovšetkým tie,o ktorých nie sú zatiaľ správy ani z českých zemí.Sú to:Acrolepia perlepidella STT., Zelleria ribesiella JOAN., Pseudoswammerdamia alpicella H.S.,Tubuliferola josephinae TOLL.,Clepsis lindebergi KROG.,Pseudocosma commodestana RÖSSL.,Aethes kuhweiniana F.v.R. a Manhatta biviella ZELL.

Literatura

Gozmány L., 1955: Molylepkék III - Microlepidoptera III. Fauna Hungariae XVI/4. Budapest.

Gozmány L., 1958: Molylepkék IV - Microlepidoptera IV. Fauna Hungariae XVI/5. Budapest.

Hannemann H.J., 1961: Kleinschmetterlinge oder Microlepidoptera I. Die Wickler(Tortricidae). Die Tierwelt Deutschlands, 48.Teil. Jena.

Hannemann H.J., 1964: Kleinschmetterlinge oder Microlepidoptera II. Die Wickler (s.l.) (Cochylidae und Carposinidae). Die Zünslerartigen (Pyraloidea). Die Tierwelt Deutschlands, 50. Teil. Jena.

Hering M., 1932: Die Schmetterlinge nach ihren Arten dargestellt. Die Tierwelt Mitteleuropas, Ergänzungsband I. Leipzig.

Hrubý K., 1964: Prodromus Lepidopter Slovenska. Bratislava.

Krampl F., 1973: Taxonomische Kriterien für die Arten Thera variata (DEN.et SCHIFF.), T. stragilata (HB.) und T.albonigrata (HÖFER) (Lepidoptera, Geometridae). Acta ent. bohemoslov., 70: 272-281.

Povolný D., Marek J., Spitzer K., 1965: Versuch einer zoozönologischen Auswertung der Noctuidenfauna des südböhmischen Hochmoores bei Libořezy. Acta ent. Mus.Nat.Pragae, 11: 245-263.

Reiprich A., 1972: Verzeichnis der Falterarten aus dem Naturschutzgebiet Slovenský raj und Umgebung von Spišská Nová Ves. (Ergebnisse der Erforschung aus den Jahren 1945-1969.) Entomologické problémy, 10: 5-105.

Reiprich A., Petrašovič J., 1972: Nové druhy motýľov pre chránenú krajinnú oblasť Slovenský raj a okolie Spišskej Novej Vsi z rokov 1970-1971. Ochrana fauny, VI: 1-7.

Adresy autorů (Anschriften der Autoren):

Andrej Reiprich, prof.
Banicka H/6
052 01 Spišská Nová Ves

Jozef Petrašovič
Volgogradská 8
080 01 Prešov